

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor: Michal Parížek, M.Sc.

Název: The Design and Capacity of International Institutions

Školitel: Doc. PhDr. Jan Karlas, M. A., Ph.D.

Disertační práce Michala Parízka je zajímavou a ambiciózní studií komplexní problematiky vztahu mezi designem mezinárodních institucí a jejich schopností plnit své základní funkce. Práce se zaměřuje na užší problém toku a zpracování relevantních informací jako významné podmínky umožňující zvýšení míry kooperace států v mezinárodním prostředí. Aplikovány jsou poznatky kybernetiky, jako vědní disciplíny, která se obecnými principy řízení a přenosu informací v systémech zabývá.

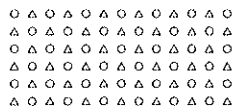
Práce je svým zaměřením a svou podstatou originálním a přínosným příspěvkem ke studiu komplexních systémů v rámci politických věd. Jedná se o pokus o využití obecných poznatků nauky spojované především s oblastí techniky či biologie na konkrétní fenomén v prostředí mezinárodních vztahů. Tím jsou široce pojaté mezinárodní instituce. Práce se však na diskuzi teoretických a aplikačních možností poznatků kybernetiky neomezuje, ale pokouší se o formulaci hypotéz a konstrukci modelů, které mají za cíl demonstrovat výzkumný potenciál jejich principů a poznatků při studiu konkrétních problémů. Zejména se pak autor zabývá vztahem mezi designem mezinárodních institucí a jejich kapacitou pro usnadnění a posílení kooperace v mezinárodním prostředí.

Takový úkol je možné zvládnout jedině tehdy, pokud výzkumník disponuje dostatečnými teoretickými znalostmi a schopnostmi v oblasti metod výzkumu. Samozřejmostí je pak důkladný rozbor relevantní literatury a přehled o empirii, na kterou má být model aplikován. Posuzovaná dizertační práce nevzbuzuje žádné pochybnosti o potenciálu autora ke zpracování kvalitní vědecké práce obsahující nové poznatky a představující významný příspěvek ke zkoumání problematiky relevantní pro disciplínu mezinárodní vztahy.

Teoretická část má výbornou odbornou úroveň. Autor demonstruje hluboké znalosti v oblasti teorií mezinárodních vztahů, jeho rozbor problematiky je veden ve vztahu ke konkrétním zpracovávaným aspektům, diskuze teoretických konceptů je kvalitní kritickou reflexí a jasně patrná je její přidaná hodnota ve vztahu k cílům práce. Stejně tak lze vyzdvihnout znalosti autora textu v oblasti metodologické – text respektuje zásady výzkumu v rámci politických věd, výzkumný postup je jasný a vhodný. Proti vymezení cíle práce a její struktuře není co namítat. Výzkumné otázky jsou explicitně stanoveny, systematicky jsou řešeny v průběhu celého textu a zařazení hypotéz do empirických kapitol je vysvětlené a opodstatněné. V obou empirických kapitolách je využita celá škála výzkumných technik, zejména zvládnutí kvantitativních metod autorem je dle mého soudu na české poměry nadstandardní.

Zcela v pořádku je práce s literaturou. Rozsah nastudovaných děl je v případě tohoto textu dán aplikací poznatků nauky stojící (dosud) spíše mimo rámec oboru a proto je logické, že autor

pracuje do značné míry s několika zásadními pracemi. Z nich čerpá, zejména pokud jde o konstrukci modelu. Formální stránka textu je zcela vyhovující. Disertace je napsána v anglickém jazyce. Jazyková úroveň – nakolik to mohu posoudit – je velmi dobrá a vzhledem k charakteru práce a jejímu tématu je určitě výhodou pro její další využití.

Pokud má být předložený text hodnocen jako kvalifikační práce, je třeba konstatovat, že Michal Parížek bezesbytku demonstroval jejím vypracováním teoretické znalosti, metodologické dovednosti a svou schopnost zpracovat originální a přínosný příspěvek k diskusi složité problematiky relevantní pro obor mezinárodní vztahy.

Mám-li se jako oponent k předloženému textu vyjádřit jako k vlastní vědecké práci, není má pozice snadná. Jde o vysoce odbornou studii propojující hluboké teoretické úvahy s ambicí o inovativní konstrukci modelů aplikovatelných na empirické problémy, zpracovanou pod vedením předního českého experta na oblasti teorie mezinárodních vztahů, mezinárodní instituce a režimy. Omezím se proto na několik postřehů a dojmů, které je třeba chápat v kontextu výše uvedeného hodnocení textu.

Přestože autor svou pozici a jednotlivé kroky při redukci zvláště komplexní reality do modelu poměrně pečlivě vysvětluje, čtenář může mít v některých pasážích textu dojem, že se jedná o redukci poměrně striktní a jaksi „autoritativně“ podanou. Klíčová role komunikace a informačních toků v rámci institucí a organizací je akceptovatelná, s mnoha implikacemi je nepochybně možné souhlasit. Čtenář však nemusí být stoupencem konstruktivismu, aby byla podmínka vyloučení endogenního charakteru moci a zájmů (preferencí) aktéra v interakci s jinými subjekty (v kontextu mezinárodních institucí) považována za značně (přespříliš?) omezující. Přesto, že lze jednotlivé analytické kroky v rámci výkladu považovat za obhájené, je možné poznamenat, že mezinárodní organizace jako aktér MV vstupuje do interakce se státy - ovlivňuje je. Dochází mimo jiné k procesu učení – socializaci aktérů (resp. alespoň jejich reprezentace), roli hrají symboly, společná historie atd. Takto organizace ovlivňuje a spoluvytváří zájmy aktéra. To je zejména relevantní tehdy, pokud vymezíme instituce v sociálním prostředí jako ustálená pravidla jednání (obsahují v minulosti osvědčené návody jednání v konkrétních situacích, jenž jsou automaticky aplikovány až do momentu, kdy jsou výsledky zjevně neuspokojivé např. v důsledku proměny prostředí). Lze si představit, že právě instituce spojované s konkrétní mezinárodní organizací ovlivňují skutečný mocenský potenciál aktérů, ti naopak ovlivňují organizace tak, aby tento potenciál maximalizovali. Takové endogenní pojetí aspektů moci či zájmů lze najít jak v institucionální ekonomii (náležící do pozitivistického proudu), tak typicky např. v evolučním přístupu ke komplexním sociálním systémům. Tuto poznámku si dovoluji uvést jen na okraj, jejím smyslem je vyjádřit dojem, že model čistě a přesně aplikovaný v disertační práci se vyznačuje značným redukcionismem, který je třeba hájit v diskusi s ostatními možnými přístupy k dané problematice, zejména co se týče míry jeho explanačního potenciálu. V této souvislosti je třeba konstatovat, že si je autor těchto obecných problémů s redukcí reality a omezení se na analýzu jen některých rysů institucí dobře vědomý. Zařazení poznámek explicitně upozorňujících na tyto aspekty přístupu ke studiu mezinárodních institucí a jejich charakteru (konkrétně na stranách 11 a 43), oceňuji.

Dovolím si dále zmínit jeden dojem ze skladby jednotlivých částí textu. Po velmi obecné teoretické části a následující části zaměřené na základní relevantní poznatky kybernetiky a vymezení velmi široce uplatnitelného modelu, následuje empirická část, která míří – přece jen - na poměrně konkrétní a dílčí (byť významné) aspekty zkoumané problematiky. I když autor na omezený záběr empirických kapitol upozorňuje (str. 18), čtenář může získat pocit, že z mnoha naznačených problémových aspektů (k jejichž studiu by práce v obecné poloze mohla přispět) byly vybrány jen dva a to do určité míry arbitrárně. To však neznamená, že by empirická část

nedosahovala kvalit ostatních částí, obě kapitoly by mohly být základem samostatných statí. Jejich zaměření a styl se však poměrně značně liší od jádra textu. Při sledování charakteru výkladu v druhé části textu bych si osobně dovedl představit obecné, avšak ve větší šíři rozvedené úvahy o aplikaci formulovaných tezí a poznatků na oblast vztahu mezi designem a kapacitou mezinárodních institucí, například v tom duchu v jakém autor končí celou práci v poslední části kapitoly desáté. Právě v úplném závěru textu jsou formulované některé velmi zajímavé myšlenky, které vymezují opravdu zajímavý další směr výzkumu.

Celkově je třeba dizertační práci Michala Parízka hodnotit veskrze pozitivně, jako kvalitní, inovativní a hluboce analytický odborný text. A to pokud jde o její posouzení jako práce kvalifikační i její hodnocení jako přínosného příspěvku k vědecké diskuzi zvolené problematiky.

V Brně 5. června 2013

Oldřich Krpec, Ph.D.

